TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2013. gada 21. martā*

Direktīva 2003/55/EK — Dabasgāzes iekšējais tirgus — Direktīva 93/13/EEK — 1. panta 2. punkts un 3.–5. pants — Līgumi, kas noslēgti starp komersantiem un patērētājiem — Vispārīgi nosacījumi — Negodīgi noteikumi — Komersanta vienpusēji veiktas pakalpojuma cenas izmaiņas — Atsauce uz obligātu tiesisko regulējumu, kas ir pieņemts attiecībā uz citu patērētāju kategoriju — Direktīvas 93/13 piemērojamība — Vienkāršas un skaidri saprotamas valodas prasība un pārskatāmības pienākums

Lieta C-92/11

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Bundesgerichtshof* (Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2011. gada 9. februārī un kas Tiesā reģistrēts 2011. gada 28. februārī, tiesvedībā

RWE Vertrieb AG

pret

Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV .

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Ticano [*A. Tizzano*], tiesneši E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], M. Ilešičs [*M. Ilešič*], M. Safjans [*M. Safjan*] (referents) un M. Bergere [*M. Berger*],

ģenerāladvokāte V. Trstenjaka [*V. Trstenjak*],

sekretārs K. Malaceks [*K. Malacek*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2012. gada 28. jūnija tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *RWE Vertrieb AG* vārdā – *P. Rosin*, *J. Schütze* un *A. von Graevenitz*, *Rechtsanwälte*,

— *Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV* vārdā – *P. Wassermann*, *Rechtsanwalt*,

— Vācijas valdības vārdā – *T. Henze* un *J. Kemper*, pārstāvji,

— Beļģijas valdības vārdā – *T. Materne* un *J.-C. Halleux*, pārstāvji,

— Eiropas Komisijas vārdā – *M. Owsiany-Hornung* un *S. Grünheid*, pārstāves,

* Tiesvedības valoda – vācu.

noklausījusies ģenerāladvokātes secinājumus 2012. gada 13. septembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt, pirmkārt, 1. panta 2. punktu un 3. un 5. pantu Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvā 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 29. lpp.), kā arī šīs pašas direktīvas pielikuma 1. punkta j) apakšpunktu un 2. punkta b) apakšpunkta otro daļu un, otrkārt, 3. panta 3. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīvā 2003/55/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 98/30/EK atcelšanu (OV L 176, 57. lpp.) un tās A pielikuma b) un c) punktu.

2 Šis lūgums tika iesniegts tiesvedībā starp *Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV* (patērētāju centrāle) un *RWE Vertrieb AG* (turpmāk tekstā – "*RWE*") par to, ka *RWE* ir iekļāvusi ar patērētājiem noslēgtajos līgumos tādus noteikumus, par kuriem tiek apgalvots, ka tie ir negodīgi.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 93/13

3 Direktīvas 93/13 preambulas trīspadsmitajā apsvērumā ir noteikts:

"[..] tiek uzskatīts, ka dalībvalstu likumi vai noteikumi, kas tieši vai netieši nosaka patērētāju līgumu noteikumus, nesatur negodīgus noteikumus; [..] tādēļ neliekas vajadzīgi attiecināt uz šo direktīvu noteikumus, kas ietver obligātas tiesību normas un to starptautisko konvenciju principus vai noteikumus, kam ir pievienojušās dalībvalstis vai Kopiena; [..] šajā sakarībā vārdi "obligātas tiesību normas" [šīs direktīvas] 1. panta 2. punktā ietver arī noteikumus, kas, saskaņā ar tiesību aktiem, attiecas uz līgumslēdzējām pusēm, ar nosacījumu, ka nav noteikta cita kārtība."

4 Šīs direktīvas preambulas divdesmitajā apsvērumā ir paredzēts:

"[..] patērētājam būtu jādod iespēja faktiski izskatīt visus noteikumus un [..], ja rodas šaubas, priekšroka dodama interpretācijai, kas ir vislabvēlīgākā patērētājam."

5 Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktā ir noteikts:

"Šī direktīva neattiecas uz līguma noteikumiem, kas ietver obligātas tiesību normas un to starptautisko konvenciju principus vai noteikumus, kam ir pievienojušās dalībvalstis vai Kopiena, īpaši transporta jomā."

6 Šīs direktīvas 3. pantā ir noteikts:

"1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

2. Noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, ja tas sastādīts jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot [tā] saturu, jo īpaši saistībā ar iepriekš noformulētiem standartlīgumiem.

Tas, ka par zināmu noteikumu aspektiem vai par kādu īpašu noteikumu notikusi atsevišķa apspriešanās, neizslēdz šī panta piemērošanu pārējam līgumam, ja vispārējais līguma novērtējums norāda, ka tas tomēr ir iepriekš noformulēts standartlīgums.

Ja pārdevējs vai piegādātājs norāda, ka par kādu standarta noteikumu notikusi atsevišķa apspriešanās, pierādījuma pienākums šai sakarā ir viņam.

3. Pielikumā atrodas indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var uzskatīt par negodīgiem."

7 Šīs direktīvas 4. panta 1. punktā ir noteikts:

"[..] līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs."

8 Šīs pašas direktīvas 5. pantā ir noteikts:

"Līgumos, kuros visi vai atsevišķi patērētājam piedāvāti noteikumi ir rakstveidā, šiem noteikumiem vienmēr jābūt sastādītiem vienkāršā, skaidri saprotamā valodā. Ja rodas šaubas par kāda noteikuma nozīmi, priekšroka dodama interpretācijai, kas ir vislabvēlīgākā patērētājam. [..]"

9 Direktīvas 93/13 pielikumā ir uzskaitīti tās 3. panta 3. punktā minētie noteikumi:

"1. Noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir šādas:

[..]

i) neatgriezeniski saistīt patērētāju ar noteikumiem, ar kuriem tam nav bijusi reāla iespēja iepazīties pirms līguma slēgšanas;

j) ļaut pārdevējam vai piegādātājam vienpusēji grozīt līguma noteikumus bez līgumā noteikta pamatota iemesla;

[..]

l) paredzēt, ka preču cenu nosaka piegādes brīdī, vai ļaut preču pārdevējam vai pakalpojumu piegādātājam paaugstināt savu cenu, abos gadījumos nedodot patērētājam attiecīgas tiesības anulēt līgumu, ja galīgā cena ir pārāk augsta salīdzinājumā ar cenu, par kuru bija vienošanās līguma slēgšanas brīdī;

[..]

2. [..] j) un l) apakšpunkta darbības joma

[..]

b) [..]

[..] j) apakšpunkts arī neskar noteikumus, ar kuriem pārdevējs vai piegādātājs atstāj sev tiesības vienpusēji izmainīt beztermiņa līguma nosacījumus, ar noteikumu, ka tam laikus jāinformē patērētājs un ka patērētājs var brīvi lauzt līgumu.

[..]

d) [..] l) apakšpunkts neskar līguma punktus par cenu indeksāciju, ja tā ir likumīga, ar nosacījumu, ka ir skaidri aprakstīts veids, kādā cenas mainās."

Direktīvas 2003/55

10 Direktīvas 2003/55 3. panta 3. punkta teksts ir izteikts šādi:

"Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai aizsargātu gala patērētājus un nodrošinātu patērētāju aizsardzību augstā līmenī, un tās jo īpaši nodrošina pietiekamu aizsardzību mazāk aizsargātiem patērētājiem, tostarp attiecīgus pasākumus, lai palīdzētu viņiem nepieļaut atslēgšanu no sistēmas. Šajā sakarā tās var veikt attiecīgus pasākumus, lai aizsargātu patērētājus attālos apgabalos, kas ir pieslēgti pie gāzes sistēmas. Dalībvalstis var iecelt piegādātāju, kas nodrošina pakalpojumus galējā situācijā tiem patērētājiem, kas pieslēgti gāzes tīklam. Tās nodrošina patērētāju aizsardzību augstā līmenī, jo īpaši attiecībā uz pārredzamību [pārskatāmību], kas saistīta ar vispārīgiem līguma noteikumiem un nosacījumiem, vispārīgu informāciju un strīdu izšķiršanas mehānismiem. Dalībvalstis nodrošina to, ka tiesīgie patērētāji var efektīvi pāriet pie jauna piegādātāja. Vismaz attiecībā uz mājsaimniecību patērētājiem šie pasākumi ietver A pielikumā minētos pasākumus."

11 Direktīvas 2003/55 A pielikums, kas attiecas uz patērētāju aizsardzības pasākumiem, ir izteikts šādi:

"Neskarot Kopienas noteikumus attiecībā uz patērētāju aizsardzību, jo īpaši Eiropas Parlamenta un Padomes [1997. gada 20. maija] Direktīvu 97/7/EK [par patērētāju aizsardzību saistībā ar distances līgumiem (OV L 144, 19. lpp.)] un [..] Direktīvu 93/13 [..], 3. pantā minētie pasākumi ir paredzēti tam, lai nodrošinātu to, ka patērētāji:

a) [..]

Nosacījumiem jābūt taisnīgiem un zināmiem iepriekš. Jebkurā gadījumā šī informācija ir jāsniedz pirms līguma noslēgšanas vai apstiprināšanas. Ja līgumus slēdz, izmantojot starpniekus, iepriekšminēto informāciju arī sniedz pirms līguma noslēgšanas;

b) saņem atbilstīgu paziņojumu par jebkuru nodomu grozīt līguma nosacījumus un ir informēti par savām tiesībām lauzt līgumu pēc paziņojuma saņemšanas. Pakalpojumu sniedzēji tieši informē savus abonentus par maksas palielināšanu un dara to savlaicīgi – ne vēlāk kā viena parastā rēķina apmaksas termiņa laikā pēc palielinājuma stāšanās spēkā. Dalībvalstis nodrošina to, ka lietotāji var brīvi lauzt līgumus, ja viņi nepieņem jaunos nosacījumus, kurus tiem ir paziņojis gāzes pakalpojumu sniedzējs;

c) saņem pārredzamu informāciju par piemērojamām cenām un tarifiem un par standarta nosacījumiem attiecībā uz piekļuvi gāzes pakalpojumiem un to izmantošanu;

d) [..] Vispārīgie noteikumi un nosacījumi ir taisnīgi un pārskatāmi. Tos sniedz skaidrā un saprotamā valodā. Patērētājus aizsargā pret negodīgām vai maldinošām pārdošanas metodēm.

[..]"

Vācijas tiesības

12 Saskaņā ar Noteikumu par gāzes piegādes standarttarifa klientiem vispārīgajiem nosacījumiem (*Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Gasversorgung von Tarifkunden*, turpmāk tekstā – "*AVBGasV*") 1. panta 1. un 2. punktu, kas bija piemērojami laika posmā, uz kuru attiecas pamatlieta:

(1) Vispārīgie nosacījumi, saskaņā ar kuriem gāzes piegādes uzņēmumiem [..] ir jāsniedz jebkurai personai pieslēgums savam [gāzes] izplatīšanas tīklam un tas jādara saskaņā ar standarttarifiem, ir noteikti šo noteikumu 2.–34. punktā. Šie noteikumi ir daļa no [gāzes] piegādes līguma.(2) Klients šo noteikumu izpratnē ir standarttarifa klients."

13 *AVBGasV* 4. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

"(1) Gāzes piegādes uzņēmums piegādā gāzi, piemērojot attiecīgos vispārējos tarifus un noteikumus. Bruto siltumietilpību ar svārstību amplitūdu, kas izriet no ražošanas un iepirkšanas apstākļiem uzņēmumā, un gāzes statisko spiedienu, kam ir galvenā nozīme piegādēs klientiem, nosaka saskaņā ar standarttarifiem.

(2) Vispārējie tarifi un nosacījumi stājas spēkā tikai pēc publiskas paziņošanas.

[..]"

14 *AVBGasV* 32. panta 1. un 2. punktā ir paredzēts:

"(1) Līgums ir spēkā bez pārtraukuma līdz tā izbeigšanai pēc vienas līgumslēdzējas iniciatīvas ar viena mēneša brīdinājumu kalendārā mēneša beigās [..]

(2) Ja gāzes [piegādes] uzņēmums maina standarttarifus vai vispārējos nosacījumus atbilstoši šiem noteikumiem, klients var lauzt līgumu, par to brīdinot divas nedēļas iepriekš tā kalendārā mēneša beigās, kas seko oficiālai publicēšanai.

[..]"

15 Vācijas Civillikuma (*Bürgerliches Gesetzbuch*, turpmāk tekstā – "*BGB*") 307. pantā ir noteikts:

"1. Vispārīgie darījumu noteikumi nav spēkā, ja – pretēji godprātības un labticības prasībām – šo noteikumu izmantotāja līgumpartnerim tie ir nesamērīgi nelabvēlīgi. Nesamērīgu nelabvēlību var radīt arī tas, ka noteikums nav skaidrs un saprotams.

2. Šaubu gadījumā var pieņemt, ka ir radīta nesamērīga nelabvēlība, ja noteikums

1) neatbilst likuma regulējuma, no kuras noteikumā ir atkāpes, būtiskai pamatdomai vai

2) tādā mērā ierobežo būtiskas tiesības vai pienākumus, kas izriet no līguma rakstura, ka tiek apdraudēta līguma mērķa sasniegšana.

3. 1. un 2. punkts, kā arī 308. un 309. pants attiecas tikai uz Vispārīgo pārdošanas noteikumu klauzulām, ar kurām nolīgst regulējumu, kas atkāpjas no tiesību normām vai tās papildina. Citi noteikumi saskaņā ar 1. punkta otro teikumu apvienojumā ar 1. punkta pirmo teikumu var nebūt spēkā."

16 *BGB* 310. panta 2. punktā ir noteikts:

"308. un 309. pants nav piemērojams elektroenerģijas, gāzes, siltuma un ūdens apgādes uzņēmumu noslēgtajiem līgumiem par individuālā tarifa lietotāju apgādi ar elektroenerģiju, gāzi, siltumu un ūdeni no apgādes tīkla, ja vien apgādes nosacījumos lietotājiem nelabvēlīgi nav paredzētas atkāpes no tiesiskā regulējuma attiecībā uz vispārīgajiem noteikumiem par elektroenerģijas, gāzes, siltuma un ūdens piegādi standarttarifa klientiem. Pirmais teikums atbilstoši attiecas uz līgumiem par notekūdeņu novadīšanu."

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

17 *RWE*, gāzes apgādes uzņēmums, saskaņā ar vispārēju līgumu slēgšanas brīvību noslēdza ar patērētājiem līgumus par dabasgāzes piegādi (individuālā tarifa līgumi). Papildus šādai līgumu slēgšanas iespējai *RWE* un citiem gāzes piegādātājiem ir pienākums atbilstoši valsts tiesību aktiem slēgt līgumus ar patērētājiem, piemērojot stardarttarifu (standarttarifa līgumi).

18 Vispārīgajos darījumu noteikumos (turpmāk tekstā – "VDN"), kas ir integrēti šajā lietā aplūkojamajos individuālā tarifa līgumos, attiecībā uz gāzes cenas izmaiņām ir norādīts uz valsts tiesisko regulējumu vai uz standarta nosacījumiem, kuru teksts atbilst šim tiesiskajam regulējumam, bet šis pēdējais nav piemērojams minētajiem līgumiem un tas regulē tikai standarttarifa līgumus. Minētais tiesiskais regulējums ļauj piegādātājam vienpusēji mainīt gāzes cenas, nenorādot iemeslu, šādu izmaiņu nosacījumus un apmēru, tomēr vienlaikus garantējot, ka klienti tiek informēti par šādām izmaiņām un ka vajadzības gadījumā tie var brīvi izbeigt līgumu.

19 Laika posmā no 2003. gada 1. janvāra līdz 2005. gada 1. oktobrim *RWE* četras reizes palielināja gāzes cenas. Šajā laikposmā klientiem, par kuriem ir runa pamatlietā, nebija iespējas mainīt gāzes apgādātāju.

20 *Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV* šo patērētāju vārdā pieprasīja *RWE* atlīdzināt piemaksas, kuras tie ir samaksājuši cenas palielināšanas rezultātā.

21 *Landgericht Dortmund* [Dortmundes apgabaltiesa] apmierināja prasību atmaksāt summu EUR 16 128,63 apmērā, kam pieskaitīti procenti. *RWE* apelācijas sūdzība *Oberlandesgericht* [Federālās zemes Augstākajā tiesā] tika noraidīta.

22 *RWE* iesniedza *Revision* [kasācijas sūdzību] par *Oberlandesgericht* spriedumu. *Bundesgerichtshof* [Federālā Augstākā tiesa] uzskatīja, ka risinājums pamatlietā ir atkarīgs no atbilstīgo Savienības tiesību normu interpretācijas.

23 Šajos apstākļos *Bundesgerichtshof* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Direktīvas 93/13 [..] 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka līguma noteikumiem par cenu izmaiņām gāzes piegādes līgumos ar patērētājiem, kuriem gāze tiek piegādāta ārpus vispārīga apgādes pienākuma saskaņā ar Kopienu tiesībās paredzētu vispārēju līgumu slēgšanas brīvību (individuālā tarifa klienti), direktīvas normas nav piemērojamas, ja spēkā esošie likumiskie noteikumi, kas vispārīgā pieslēguma un apgādes pienākuma ietvaros ir piemērojami saistītajiem lietotājiem (standarttarifa klienti), ir negrozīti pārņemti līgumattiecībās ar individuālā tarifa klientiem?

2) Vai Direktīvas 93/13 [..] 3. un 5. punkts – ciktāl tie piemērojami – apvienojumā ar šīs direktīvas pielikuma 1. punkta j) apakšpunktu un 2. punkta b) apakšpunkta otro [daļu], kā arī 3. panta 3. punkts apvienojumā ar A pielikuma b) un/vai c) apakšpunktu Direktīvā 2003/55 [..] ir

jāinterpretē tādējādi, ka līguma noteikumi par cenu izmaiņām dabasgāzes piegādes līgumos ar individuālā tarifa klientiem atbilst vienkāršas un skaidri saprotamas valodas prasībām un/vai vajadzīgajai pārskatāmības pakāpei, ja tajos nav minēti cenu izmaiņu iemesli, priekšnosacījumi vai apmērs, tomēr ir garantēts, ka gāzes apgādes uzņēmums jebkādas cenu izmaiņas laikus iepriekš paziņo saviem klientiem un klientiem ir tiesības uzteikt līgumu, ja viņi nevēlas pieņemt viņiem paziņotos mainītos nosacījumus?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

24 Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šī direktīva nav piemērojama VDN noteikumiem, kas ir integrēti starp komersantu un patērētāju noslēgtajos līgumos, kuros tiek pārņemta valsts tiesību norma, kas ir piemērojama citai līgumu kategorijai un uz kuru neattiecas aplūkojamais valsts tiesiskais regulējums.

25 Šajā sakarā jāatgādina, kā izriet no Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta, ka tā neattiecas uz tiem līguma noteikumiem, kuri atkārto obligātās normatīvās vai administratīvās tiesību normas.

26 Kā izriet no Direktīvas 93/13 preambulas trīspadsmitā apsvēruma, Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktā paredzētā izslēgšana attiecas uz līguma noteikumiem, kuri atkārto valsts tiesību normas, kas ir piemērojamas starp līgumslēdzējām pusēm neatkarīgi no to izvēles, vai arī tās normas, kuras ir piemērojamas automātiski, proti, ja šajā sakarā nepastāv citādas vienošanās starp pusēm.

27 Turklāt šī direktīva nav piemērojama tiem līguma noteikumiem, kuri atkārto tās valsts tiesiskā regulējuma normas, kas regulē konkrētas līgumu kategorijas, un nevis tikai gadījumos, kad starp pusēm noslēgtais līgums ietilpst šajā līgumu kategorijā, bet arī attiecībā uz citiem līgumiem, kuriem ir piemērojams šis tiesiskais regulējums atbilstoši valsts tiesību normām.

28 Kā norāda ģenerāladvokāte secinājumu 47. punktā, šī izslēgšana no Direktīvas 93/13 režīma piemērošanas tiek attaisnota ar to, ka šī sprieduma 26. un 27. punktā minētajos gadījumos ir tiesiski pieņemt, ka valsts likumdevējs ir izveidojis līdzsvaru starp visām konkrētu līgumu pušu tiesībām un pienākumiem.

29 Tomēr šī argumentācija nav piemērojama tāda līguma noteikumiem, kurš atšķiras no šī sprieduma 27. punktā minētā. Šādā situācijā valsts likumdevējs faktiski ir izlēmis nepiemērot šim līgumam tiesisko režīmu, kas paredzēts citām līgumu kategorijām. Iespējamā pušu vēlme piemērot šo režīmu atšķirīgam līgumam nav pielīdzināma valsts likumdevēja ieviestajam līdzsvaram starp visām līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem.

30 Turklāt atļaut nepiemērot Direktīvu 93/13 līguma noteikumiem tikai tādēļ, ka tajā tiek pārņemtas valsts tiesību vai normatīvo aktu normas, kas nav piemērojamas starp pusēm noslēgtajam līgumam, vai ka tajā ir atsauce uz šādām normām, apdraudētu ar šo direktīvu ieviesto patērētāju aizsardzības režīmu.

31 Šajos apstākļos komersants varētu viegli izvairīties no līguma noteikumu, kuri nav atsevišķi apspriesti ar patērētāju, negodīguma pārbaudes, šos līguma noteikumus izsakot tādā pašā veidā, kāds valsts tiesiskajā regulējumā ir paredzēts konkrētām līgumu kategorijām. Bet šādi izteiktā līgumā noteiktās tiesības un pienākumi ne visi un ne noteikti atbilstu līdzsvaram, kuru valsts likumdevējs vēlējies ieviest attiecībā uz tā regulējuma regulētajiem līgumiem šajā jomā.

32 Šajā lietā, kā tas izriet no valsts tiesas lietas materiāliem, [gāzes] piegādātāja iespēja vienpusēji mainīt gāzes cenas, nenorādot iemeslu, nosacījumus vai šo cenu izmaiņu apmēru, bija paredzēta valsts tiesiskajā regulējumā, proti, *AVBGasV*, kurš nebija piemērojams dabasgāzes piegādes individuālā tarifa līgumiem, kas ir noslēgti starp *RWE* un patērētājiem saskaņā ar vispārēju līgumu slēgšanas brīvību.

33 Tātad Vācijas likumdevējs izvēlējās nepiemērot *AVBGasV* individuālā tarifa līgumiem.

34 Turklāt šo konstatējumu neatspēko apstāklis, ka specifisku noteikumu aizliegums *BGB* 308. un 309. pantā nav piemērojams atbilstoši šī kodeksa 310. panta 2. punktam tiem gāzes apgādes uzņēmumu līgumiem, ar ko regulē piegādi individuālā tarifa līgumu klientiem, ja piegādes nosacījumi neatšķiras veidā, kas ir nelabvēlīgs šiem pēdējiem, no standarttarifa klientiem piemērojamā vispārējo piegādes nosacījumu regulējuma.

35 Uz šiem individuālā tarifa līgumiem attiecas *BGB* 307. pants, saskaņā ar kuru VDN ietvertās normas nav piemērojamas, ja tās nepamatoti un pretēji labai ticībai ir nelabvēlīgas personas, kas tās izmanto, līgumpartnerim; šāds nelabvēlīgums var izrietēt arī no tā, ka minētā norma nav skaidra un saprotama.

36 Minētais *BGB* 307. pants atbilst Direktīvas 93/13 3. pantam, kas ir ar šo direktīvu ieviestā patērētāju aizsardzības režīma pamatelements.

37 No šiem apsvērumiem izriet, kā būtībā norādījusi ģenerāladvokāte secinājumu 56. pantā, ka Vācijas likumdevējs labprātīgi ir izlēmis nepiemērot individuālā tarifa līgumiem režīmu, ko ieviesa ar valsts tiesisko regulējumu, kas nosaka gāzes piegādes līgumu noteikumu saturu.

38 Šādos apstākļos atbilstoši Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktam nevar izslēgt, ka tā tiktu piemērota tādiem līgumu nosacījumiem, kādi ir pamatlietā aplūkojamie individuālā tarifa līgumi.

39 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šī direktīva ir piemērojama VDN noteikumiem, kas ir iestrādāti starp komersantu un patērētāju noslēgtajos līgumos, kuros ir pārņemta citai līgumu kategorijai piemērojama valsts tiesību norma un uz kuriem šis valsts tiesiskais regulējums neattiecas.

Par otro jautājumu

40 Ar savu otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 3. un 5. pants, tos aplūkojot kopā ar šīs direktīvas pielikuma 1. punkta j) apakšpunktu un 2. punkta b) apakšpunkta otro daļu, kā arī Direktīvas 2003/55 3. panta 3. punkts, to aplūkojot kopā ar šīs pēdējās direktīvas A pielikuma b) un/vai c) apakšpunktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka līguma standartnoteikums, ar kuru apgādes uzņēmums sev patur tiesības vienpusēji mainīt gāzes piegādes cenu, bet tam nenorādot šādu izmaiņu iemeslu, nosacījumus vai apjomu, atbilst šajā normā noteiktajām prasībām, ja tiek garantēts, ka patērētāji laikus ir tikuši informēti par cenas izmaiņām un ka tiem ir tiesības izbeigt līgumu, ja tie nevēlas piekrist šīm izmaiņām.

41 Lai atbildētu uz šo jautājumu, vispirms ir jāatgādina, ka ar Direktīvu 93/13 ieviestā aizsardzības sistēma ir balstīta uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar komersantu atrodas nelabvēlīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas, gan attiecībā uz informētības līmeni; šī situācija viņam liek piekrist komersanta iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas ietekmēt to saturu (2012. gada 15. marta spriedums lietā C-453/10 *Pereničová* un *Perenič*, 27. punkts, kā arī 2012. gada 26. aprīļa spriedums lietā C-472/10 *Invitel*, 33. punkts).

42 Attiecībā uz šādu nelabvēlīgāku situāciju, pirmkārt, Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā ir noteikts līguma stardartnoteikumu aizliegums, kuri, pretēji labticības prasībai, patērētājam nelabvēlīgā veidā būtiski izjauc līdzsvaru starp pušu tiesībām un pienākumiem, kas izriet no līguma.

43 Otrkārt, Direktīvas 93/13 5. pantā komersantiem ir noteikts pienākums līguma noteikumus formulēt vienkārši un skaidri saprotami. Direktīvas preambulas divdesmitajā apsvērumā šajā sakarā ir precizēts, ka patērētājam ir jābūt faktiskai iespējai iepazīties ar visiem līguma noteikumiem.

44 Pirms līguma noslēgšanas informācija par tā noteikumiem un šī līguma parakstīšana sekām patērētājam ir ļoti svarīga. Tieši uz šādas informācijas pamata tas izlems, vai viņš vēlas uzņemties komersanta jau iepriekš formulētās saistības.

45 Turklāt Savienības likumdevējs šai patērētāja informēšanai ir piešķīris īpašu nozīmi arī Direktīvas 93/13 kontekstā un tātad to darīja it īpaši attiecībā uz līgumiem par gāzes piegādi. Tādējādi saskaņā ar šīs pēdējās direktīvas 3. panta 3. punktu dalībvalstīm ir pienākums garantēt paaugstinātu patērētāju aizsardzības līmeni saistībā ar līguma nosacījumu pārskatāmību. Šajā sakarā no Direktīvas 2003/55 A pielikuma a), c) un d) apakšpunkta izriet, ka šīm valstīm tostarp ir jāveic pasākumi, ar kuriem nodrošina, ka šie nosacījumi ir taisnīgi un pārskatāmi, ka tie tiek izteikti skaidri un saprotami, ka tie tiek paziņoti patērētājiem pirms līguma noslēgšanas un ka šie pēdējie saņem pārskatāmu informāciju par piemērojamām cenām un tarifiem, kā arī par piemērojamiem VDN. Šajā pielikumā turklāt ir precizēts, ka tajā paredzētie pasākumi ir piemērojami, neskarot Direktīvu 93/13.

46 Attiecībā uz standartnoteikumiem pamatlietā, ar kuriem apgādes uzņēmumam tiek atļauts vienpusēji mainīt gāzes piegādes izmaksas, jānorāda, ka gan no Direktīvas 93/13 pielikuma 2. punkta b) apakšpunkta otrās daļas un tās d) apakšpunkta, gan no Direktīvas 2003/55 A pielikuma b) apakšpunkta izriet, ka tādu beztermiņa līgumu gadījumā, kādi ir līgumi par gāzes piegādi, likumdevējs ir atzinis, ka apgādes uzņēmumam ir leģitīmas intereses saņemt iespēju mainīt savu pakalpojumu izmaksas.

47 Tomēr standartnoteikumam, kas ļauj vienpusēji veikt šādus pielāgojumus, ir jāatbilst šajās direktīvās noteiktajām labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasībām.

48 Šajā sakarā ir jāatgādina, ka galu galā nevis Tiesai, bet gan valsts tiesai katrā konkrētā gadījumā ir jānosaka, vai tas ir ievērots. Faktiski Tiesas kompetencē ir interpretēt šo direktīvu normas, kā arī kritērijus, kurus valsts tiesa var piemērot vai kuri tai ir jāpiemēro līguma noteikuma vērtējumā, ņemot vērā šīs normas, ievērojot, ka minētajai tiesai, ņemot vērā minētos kritērijus, ir jālemj par šī konkrētā līguma noteikuma konkrētu kvalificēšanu, ievērojot konkrētā gadījuma apstākļus (skat. 2010. gada 9. novembra spriedumu lietā C-137/08 *VB Pénzügyi Lízing*, Krājums, I-10847. lpp., 44. punkts, un iepriekš minēto spriedumu lietā *Invitel*, 22. punkts).

49 Attiecībā uz novērtējumu, kas jāsniedz par noteikumu, kurš ļauj komersantam vienpusēji mainīt sniedzamo [kopējo] pakalpojumu izmaksas, Tiesa jau ir norādījusi, ka no Direktīvas 93/13 3. un 5. panta, kā arī no tās pielikuma 1. punkta j) un l) apakšpunkta un 2. punkta b) un d) apakšpunkta izriet, ka šim nolūkam ir svarīgi zināt, pirmkārt, vai līgumā pārskatāmā veidā ir norādīts sniedzamā pakalpojuma izmaksu maiņas iemesls un veids tā, lai patērētājs uz skaidru un saprotamu kritēriju pamata varētu paredzēt eventuālās šo [kopējo] izmaksu izmaiņas, un, otrkārt, vai patērētājiem ir tiesības izbeigt līgumu gadījumā, ja šīs izmaksas faktiski ir izmainītas (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Invitel*, 24., 26. un 28. punkts).

50 Pirmkārt, attiecībā uz patērētājam paziņojamo informāciju šķiet, ka šāds pienākums nebūtu izpildīts, ja patērētājam darītu zināmu minēto izmaksu grozījumu iemeslu un veidu, kā arī tā tiesības izbeigt līgumu, vienkārši norādot uz tiesību akta vai normatīvā akta tekstu, kurā tiek regulētas [līgumslēdzēju] pušu tiesības un pienākumi, kā tas tiek darīts VDN. Patiesībā ir būtiski, lai komersants būtu informējis patērētāju par aplūkojamo normu saturu (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Invitel*, 29. punkts).

51 Lai gan pieprasītās informācijas līmenis var atšķirties atkarībā no katras lietas konkrētajiem apstākļiem un no attiecīgajām precēm vai pakalpojumiem, informācijas neesamība par šo jautājumu pirms līguma noslēgšanas principā nav kompensējama tikai ar to, ka patērētāji līguma izpildes laikā laikus tiks informēti par izmaksu izmaiņām un par to tiesībām izbeigt līgumu gadījumā, ja tie nevēlas piekrist šīm izmaiņām.

52 Lai gan saskaņā ar Direktīvas 93/13 pielikuma 2. punkta b) apakšpunktu un Direktīvas 2003/55 A pielikuma b) apakšpunktu apgādes uzņēmumam, protams, ir pienākums laikus brīdināt patērētājus par jebkādu tarifu paaugstināšanu un viņu tiesībām izbeigt līgumu, šis pienākums, kas ir paredzēts gadījumam, kad uzņēmums patiešām vēlētos izmantot sev rezervētās tiesības mainīt tarifus, [tikai] papildina pienākumu informēt patērētāju pirms līguma noslēgšanas skaidrā un saprotamā veidā par šādu tiesību veikt vienpusējas izmaiņas galvenajiem izpildes nosacījumiem.

53 Šīs stingrās prasības attiecībā uz patērētāju laikus informēšanu – gan apgādes līguma noslēgšanas stadijā, gan tā izpildes gaitā – par komersanta tiesībām vienpusēji mainīt tā nosacījumus kalpo abu pušu interešu līdzsvarošanai. Komersanta leģitīmām interesēm nodrošināties apstākļu maiņas gadījumā atbilst tikpat leģitīmas patērētāja intereses, pirmkārt, zināt un līdz ar to būt spējīgam paredzēt sekas, kādas nākotnē šādas izmaiņas var izraisīt attiecībā uz viņu, un, otrkārt, šādā gadījumā saņemt informāciju, kas viņam ļautu visatbilstošākajā veidā reaģēt uz savu jauno situāciju.

54 Otrkārt, attiecībā uz patērētāja tiesībām izbeigt viņa noslēgto apgādes līgumu vienpusējas tarifu maiņas gadījumā, ko veic komersants, būtiski ir tas – kā būtībā norādījusi ģenerāladvokāte secinājumu 85. punktā –, ka patērētājam piešķirtās tiesības izbeigt līgumu ir nevis tikai formālas, bet tās var faktiski izmantot. Tāds ir gadījums, kad ar uzteikuma tiesību īstenošanas kārtību saistītu iemeslu dēļ vai ar attiecīgo tirgu saistīto iemeslu dēļ šim patērētājam nav faktiskas iespējas mainīt piegādātāju vai ja tas nav ticis informēts piemērotā veidā un laikus par paredzamām izmaiņām, tādējādi viņam liedzot konkrētu iespēju pārbaudīt [šo izmaiņu] aprēķina veidu un, vajadzības gadījumā, mainīt piegādātāju. Šajā sakarā īpaši ir jāņem vērā tas, vai šajā tirgū pastāv konkurence, kādas ir patērētāja eventuālās izmaksas saistībā ar līguma izbeigšanu, kāds ir termiņš starp paziņojumu par jaunajiem tarifiem un to spēkā stāšanās dienu, kā arī kādas izmaksas ir jāsedz un cik ilgs laiks ir nepieciešams, lai mainītu piegādātāju.

55 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka:

— Direktīvas 93/13 3. un 5. pants un Direktīvas 2003/55 3. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai novērtētu, vai līguma standartnoteikums, ar kuru piegādes uzņēmums sev rezervē tiesības mainīt gāzes piegādes izmaksas, atbilst vai neatbilst labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasībām, kuras ir noteiktas šajās normās, būtiska nozīme ir:

  — tam, vai līgumā pārskatāmi ir norādīts šo izmaksu maiņas iemesls un veids, lai tādējādi patērētājs uz skaidru un saprotamu kritēriju pamata varētu paredzēt eventuālās šo izmaksu izmaiņas. Informācijas neesamība par šo jautājumu pirms līguma noslēgšanas principā nav kompensējama tikai ar to, ka patērētāji līguma izpildes laikā laikus tiks informēti par izmaksu izmaiņām un par to tiesībām izbeigt līgumu gadījumā, ja tie nevēlas piekrist šai izmaiņai, un

  — tam, vai patērētājam piešķirtās uzteikuma tiesības konkrētajos apstākļos var faktiski izmantot.

— Iesniedzējtiesai tas ir jānovērtē, ņemot vērā visus šīs lietas konkrētos apstākļus, ieskaitot visus VDN esošos patēriņa līgumu noteikumus, kuros ietilpst apstrīdētais noteikums.

Par šī sprieduma iedarbības ierobežošanu laikā

56 Gadījumā, ja ar šo spriedumu tiktu nospriests, ka tāds līguma noteikums, kāds tiek aplūkots pamatlietā, neatbilst Savienības tiesību normu prasībām, Vācijas valdība savos rakstveida apsvērumos lūdz Tiesu ierobežot tās sprieduma iedarbību laikā tādā veidā, lai šajā spriedumā norādītā interpretācija netiktu piemērota pirms minētā sprieduma pasludināšanas dienas veiktajām tarifu izmaiņām. *RWE*, kas arī lūdz to pašu savos rakstveida apsvērumos, uzskata, ka sprieduma iedarbība būtu jāatliek uz 20 mēnešiem, lai ļautu attiecīgajiem uzņēmumiem, kā arī valsts likumdevējam pielāgoties šī sprieduma sekām.

57 Savu prasību pamatojumam Vācijas valdība un *RWE* atsaucās uz būtiskām finanšu sekām, kādas var rasties saistībā ar gāzes piegādes līgumu lielo skaitu Vācijā, tādējādi izraisot attiecīgajiem uzņēmumiem ievērojamu deficītu.

58 Šajā sakarā jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Tiesas sniegtā Savienības tiesību normas interpretācija, īstenojot ar LESD 267. pantu uzticēto kompetenci, izskaidro un vajadzības gadījumā precizē šīs normas nozīmi un apjomu, kādā tā ir vai būtu jāsaprot un jāpiemēro no tās spēkā stāšanās brīža. No minētā izriet, ka šādi interpretētu normu tiesa var piemērot un tai ir jāpiemēro tiesiskām attiecībām, kas ir radušās un ir nodibinātas pirms sprieduma par lūgumu sniegt interpretāciju taisīšanas, ja turklāt ir izpildīti nosacījumi tāda strīda, kas attiecas uz šī noteikuma piemērošanu, izskatīšanai kompetentās tiesās (it īpaši skat. 1988. gada 2. februāra spriedumu lietā 24/86 *Blaizot* u.c., *Recueil*, 379. lpp., 27. punkts; 2006. gada 10. janvāra spriedumu lietā C-402/03 *Skov* un *Bilka*, Krājums, I-199. lpp., 50. punkts; 2007. gada 18. janvāra spriedumu lietā C-313/05 *Brzeziński*, Krājums, I-513. lpp., 55. punkts, kā arī 2011. gada 7. jūlija spriedumu lietā C-263/10 *Nisipeanu*, 32. punkts).

59 Tiesa tikai izņēmuma kārtā, piemērojot Savienības tiesību sistēmai raksturīgo vispārējo tiesiskās noteiktības principu, var ierobežot iespēju visām ieinteresētajām personām atsaukties uz normu, kuru tā ir interpretējusi, lai apstrīdētu labā ticībā nodibinātās tiesiskās attiecības. Lai varētu pieņemt lēmumu par šādu ierobežojumu, ir jāievēro divi pamatnosacījumi, proti, ieinteresēto personu labas ticības esamība un būtisku traucējumu rašanās risks (it īpaši skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Skov* un *Bilka*, 51. punkts; lietā *Brzeziński*, 56. punkts; 2010. gada 3. jūnija spriedumu lietā C-2/09 *Kalinchev*, Krājums, I-4939. lpp., 50. punkts, kā arī 2012. gada 19. jūlija spriedumu lietā C-263/11 Rēdlihs, 59. punkts).

60 Attiecībā uz būtisku traucējumu rašanās risku vispirms jākonstatē, ka šajā gadījumā Tiesas sniegtā Savienības tiesību interpretācija šajā spriedumā ir par Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā minēto jēdzienu "negodīgs [līguma] noteikums", kā arī par kritērijiem, kurus valsts tiesa var piemērot, vai kuri tai ir jāpiemēro, apstrīdētā līguma noteikuma vērtējumā, ņemot vērā Direktīvas 93/13 un Direktīvas 2003/55 normas. Valsts tiesai, ņemot vērā minētos kritērijus, ir jālemj par šī konkrētā līguma noteikuma konkrētu kvalificēšanu, ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus (iepriekš minētie spriedumi lietā *VB Pénzügyi Lízing*, 44. punkts, un lietā *Invitel*, 22. punkts).

61 Šajos apstākļos finanšu sekas Vācijas gāzes piegādes uzņēmumiem, kas ir noslēguši ar patērētājiem individuālā tarifa līgumus par dabasgāzes piegādi, nevar noteikt, balstoties tikai uz šajā lietā Tiesas sniegto Savienības tiesību interpretāciju (skat. pēc analoģijas 2007. gada 13. marta spriedumu lietā C-524/04 *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*, Krājums, I-2107. lpp., 131. punkts).

62 Līdz ar to jākonstatē, ka nevar uzskatīt par pierādītu būtisku traucējumu rašanās riska – šī sprieduma 59. punktā minētās judikatūras izpratnē – pastāvēšanu, kas varētu attaisnot šī sprieduma seku ierobežošanu laikā.

63 Tā kā otrais šī sprieduma 59. punktā minētais kritērijs nav izpildīts, nav jāpārbauda, vai ir izpildīts kritērijs par ieinteresēto personu labticību.

64 No šiem apsvērumiem izriet, ka šī sprieduma iedarbība laikā nav jāierobežo.

Par tiesāšanās izdevumiem

65 Attiecībā uz lietas dalībniekiem pamatlietā šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

1) Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šī direktīva ir piemērojama vispārīgiem darījumu noteikumiem, kas ir iestrādāti starp komersantu un patērētāju noslēgtajos līgumos, kuros ir pārņemta citai līgumu kategorijai piemērojama valsts tiesību norma un uz kuriem šis valsts tiesiskais regulējums neattiecas.

2) Direktīvas 93/13 3. un 5. pants un Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīvas 2003/55/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 98/30/EK atcelšanu 3. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai novērtētu, vai līguma standartnoteikums, ar kuru piegādes uzņēmums sev rezervē tiesības mainīt gāzes piegādes izmaksas, atbilst vai neatbilst labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasībām, kuras ir noteiktas šajās normās, būtiska nozīme ir:

— tam, vai līgumā pārskatāmi ir norādīts šo izmaksu maiņas iemesls un veids, lai tādējādi patērētājs uz skaidru un saprotamu kritēriju pamata varētu paredzēt eventuālās šo izmaksu izmaiņas. Informācijas neesamība par šo jautājumu pirms līguma noslēgšanas principā nav kompensējama tikai ar to, ka patērētāji līguma izpildes laikā laikus tiks informēti par izmaksu izmaiņām un par to tiesībām izbeigt līgumu gadījumā, ja tie nevēlas piekrist šai izmaiņai, un

— tam, vai patērētājam piešķirtās uzteikuma tiesības konkrētajos apstākļos var faktiski izmantot.

— Iesniedzējtiesai tas ir jānovērtē, ņemot vērā visus šīs lietas konkrētos apstākļus, ieskaitot visus vispārīgos darījumu noteikumos esošos patēriņa līgumu noteikumus, kuros ietilpst apstrīdētais noteikums.

[Paraksti]